

גידול זני ציפורן ברבטוס (*Dianthus barbatus*) בערבה

מעין פלוס קטרון, אבי אושרוביץ, קתרינה קריזובה, איתן שלמה - מו"פ ערבה תיכונה וצפונית
יאיר נשרי - לה"ד נגב, שה"מ משרד החקלאות ופיתוח הכפר

כתובת המחברת: MaayanK@arava.co.il

תקציר

ציפורן ברבטוס משתייך למשפחת הציפורניים אשר מוצאה מאסיה ואירופה ומוכר כפרח גינה וקטיף שנים רבות. התפרחות ערוכות כקרקפות המלוות בחפים המהווים מעטפת לתפרחות. הגבעול בלתי מסועף או מסועף בחלקו העליון. הצמח מפתח גבעול מרכזי עבה ובעל קרקפת גדולה בבסיסו מתפתחות פריצות נוספות המתפתחות גם הן לגבעולי פריחה אך דקים יותר ובעלי תפרחת קטנה יותר. על מנת להעשיר את מיגוון סל הפרחים בגידול חקלאי בערבה נבחנו זני ברבטוס בעונת 2004/5 בשטח פתוח ובחממה בשתילות מוקדמות של חודש ספטמבר בתחנת יאיר. זני הסוויט לא הגיעו לאורך הראוי לשיווק ולעומתם נמצא הזן אמזון מתאים לתנאי הערבה. בעונת 2012/13 נבחנה בתחנת יאיר השפעת הקיטום על ציפורן ברבטוס בשתילה מאוחרת בגידול בטוף ובקרקע בחממה מחופה פוליאטילן. נמצא כי קיטום בזן אמזון רוז הביא לדחייה של שבוע בתחילת הקטיף ולעומת זאת, בזן אמזון פרפל לא הביא הקיטום לדחיית הקטיף.

מבוא

ציפורן ברבטוס (*Dianthus barbatus*) משתייך למשפחת הציפורניים (*Caryophyllaceae*) אשר מוצאה מאסיה ואירופה ומוכר כפרח גינה וקטיף שנים רבות. שמו המדעי של הפרח נלקח מיוונית, והוגדר לראשונה על ידי הבוטניקאי היווני תאופרסטוס ב-300 לפנה"ס כצירוף של שתי המילים Dios (אל) ו-Anthos (פרח). אחד משמותיו האנגליים של הפרח (Pink) נובע לא מהצבע הוורוד אלא מהטיה של מילה גרמנית, שבאה לתאר את קצותיו המשוננים של פרחי הציפורן. ייתכן כי המילה האנגלית לצבע הוורוד קרויה למעשה על שם הציפורן. לא כל מיני הציפורן מושבחים למסחר, ובין המינים הבולטים בתחום זה הוא ציפורן ברבטוס, לו הושבחו הזנים דיינסטי פרפל, וויט בלאש, ניאון פרפל ורבים אחרים, והשבחות נוספות מתקיימות גם היום. מדי שנה מתפרסמים הזנים החדשים תחת שמות-מסחר שונים. התפרחות ערוכות כקרקפות המלוות בחפים המהווים מעטפת לתפרחות. הגבעול בלתי מסועף או מסועף בחלקו העליון. הצמח מפתח גבעול מרכזי עבה ובעל קרקפת גדולה ובבסיסו מתפתחות פריצות נוספות המתפתחות גם הן לגבעולי פריחה אך דקים יותר ובעלי תפרחת קטנה יותר. בעונת 2004/5 נבחנו בתחנת יאיר זני ברבטוס אמזון וסוויט בשטח פתוח ובחממה בשתילות מוקדמות של חודש ספטמבר (פלוס קיטרון, לא פורסם). זני הסוויט לא הגיעו לאורך ראוי לשיווק. נמצא כי הזן המתאים לתנאי הערבה הוא אמזון וכי גידול בחממה היווה יתרון. הקטיף בשתילות של ספטמבר החל באמצע דצמבר עד תחילת אפריל. בחממה נקטפו כחמישים פרחים יותר ממטר ערוגה בהשוואה לגידול בשטח הפתוח. בעונת 2012/13 נבחנה השפעת קיטום בשתילה מאוחרת על ציפורן ברבטוס בגידול במצע טוף ובקרקע, בחממה מחופה פוליאטילן.

שיטות וחומרים

שתילי ציפורן ברבטוס מזן אמזון בשני צבעים שונים- סגול ורוז נשתלו בתחנת יאיר בקרקע ובטוף בחממה מחופה בפוליאטילן בתאריך 08/11/12 בטוף ובקרקע מקומית ב-13/11/12. השתילים נשתלו בעומד של 20 למ"ר. חודש

לאחר שתילה עברו חלק מהצמחים קיטום וחלק נותרו ללא קיטום. בכל טיפול סומנו 4 חלקות בנות 1 מטר מהן נקטפו הפרחים ונבדקו. המדדים שנאספו: מספר פרחים ממטר, אורך (ס"מ), משקל (גרם), קוטר תפרחת (מ"מ).

תוצאות

בזן אמזון פרפל בגידול בטוף גרם קטום הפרחים לירידה במספר הפרחים שנקטפו ממטר. לעומת זאת בגידול בקרקע לא הייתה השפעה לפעולת הקיטום על מספר הפרחים. (טבלה 1). בשאר המדדים לא נראה הבדל בין הטיפולים. כמו כן, מועד תחילת הקטיף לא הושפע מהקיטום. בזן אמזון רוז הביא קיטום הפרחים לדחייה של שבוע בתחילת הקטיף. בזן זה לא נמצא הבדל במספר הפרחים שגדלו בטוף או בקרקע ובין הפרחים שעברו קיטום לאלה שלא עברו קיטום. במדדי אורך הפרחים והמשקל במהלך תקופת הקטיף לא היו הבדלים בין הטיפולים השונים.

טבלה 1: מדדי איכות בפרחי אמזון רוז ופרפל בקרקע ובמצע עם קיטום וללא קיטום

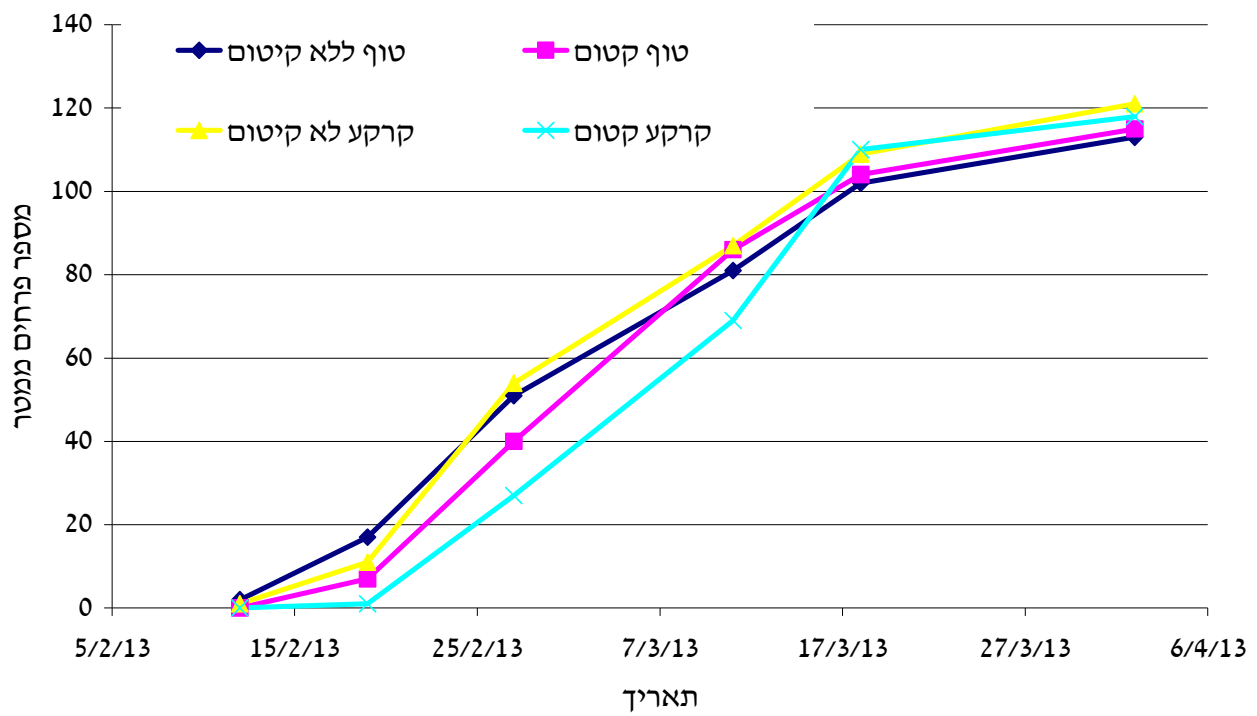
זן	מצע	טיפול	תאריך שתילה	תחילת קטיף	מספר פרחים למטר שורה	אורך (ס"מ)	משקל (גרם)
Amazon purple	טוף	לא קטום	08/11/2012	12/02/2013	120	81	30
Amazon purple	טוף	קטום	08/11/2012	12/02/2013	98	76	29
Amazon purple	קרקע	לא קטום	13/11/2012	12/02/2013	132	81	27
Amazon purple	קרקע	קטום	13/11/2012	19/02/2013	131	79	27
Amazon rose	טוף	לא קטום	08/11/2012	12/02/2013	113	73	26
Amazon rose	טוף	קטום	08/11/2012	19/02/2013	115	72	25
Amazon rose	קרקע	לא קטום	13/11/2012	12/02/2013	121	78	25
Amazon rose	קרקע	קטום	13/11/2012	19/02/2013	118	75	21

אורך הפרחים בקטיף הראשון בזן אמזון פרפל היה ארוך יותר ובמשקל גבוה יותר מהפרחים הקטומים באותו הזן. בזן אמזון רוז הקיטום גרם לדחייה של שבוע בקטיף ואילו בזן זה לא היו הבדלים באורך הפרחים ובמשקלם. (טבלה 2).

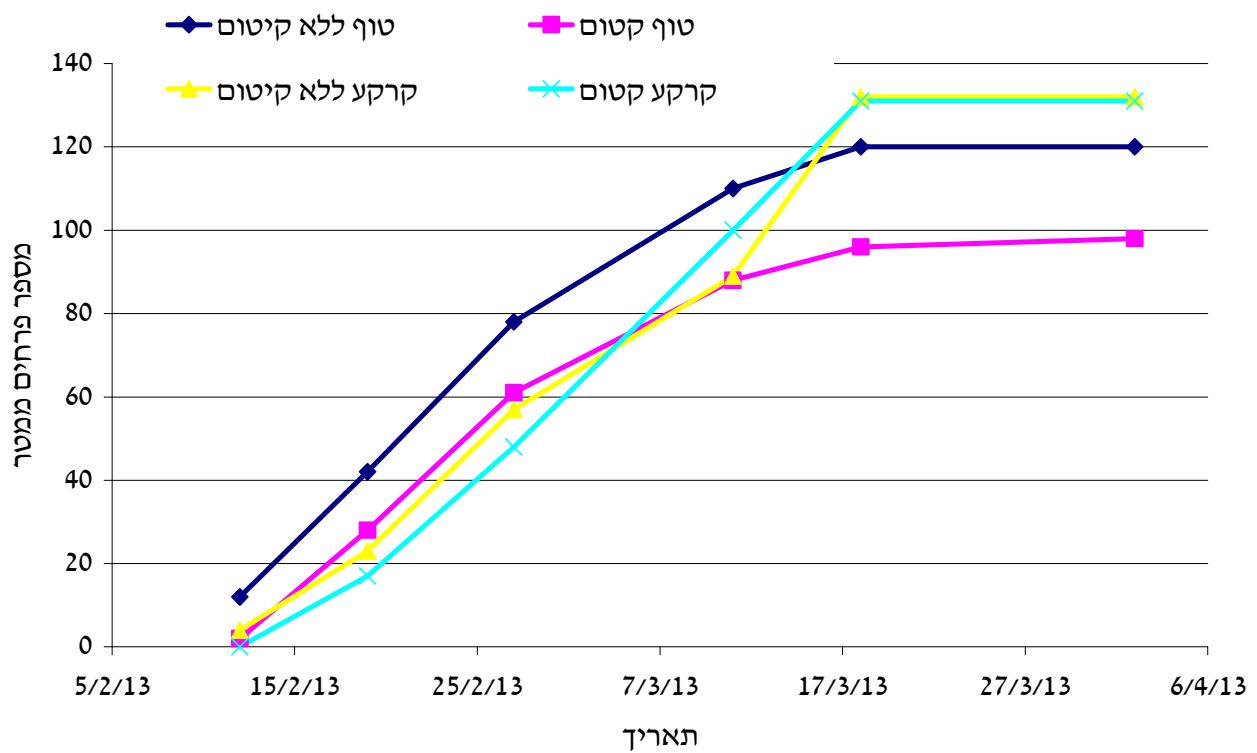
טבלה 2: מדדי אורך ומשקל בקיטום וללא קיטום בתקופת הקטיפים.

זן	טיפול	12/2/13	19/2/13	27/2/13	11/3/13	18/3/13	2/4/13
Amazon purple	ללא קיטום	אורך (ס"מ)	79 ±6	80 ±11	72 ±11	87 ±11	85 ±11
		משקל(גרם)	69 ±18	38 ±24	22 ±13	24 ±10	24 ±10
	קטום	אורך (ס"מ)	61 ±5	68 ±8	72 ±8	84 ±8	87 ±10
		משקל(גרם)	27 ±17	29 ±10	26 ±11	29 ±11	25 ±11
Amazon rose	ללא קיטום	אורך (ס"מ)	66 ±1	73 ±7	69 ±10	77 ±10	85 ±9
		משקל(גרם)	50 ±11	38 ±24	24 ±15	24 ±15	24 ±10
	קטום	אורך (ס"מ)	69 ±7	69 ±7	65 ±6	75 ±9	78 ±9
		משקל(גרם)	37 ±11	37 ±11	25 ±9	24 ±13	19 ±10

במהלך תקופת הקטיף בזן אמזון רוז בכל הטיפולים נקטף יבול דומה בכל מועדי הקטיף (איור 1). לעומת זאת בזן אמזון פרפל אנו רואים כי הגידול בטוף עם קיטום היה נחות ביבול המצטבר ואילו בגידול בקרקע נקטף יבול דומה במהלך כל תקופת הקטיף בקיטום וללא קיטום (איור 2).

איור 1 : מספר פרחים מצטבר בזן אמזון רוז במהלך תקופת השיווק.

איור 2 : מספר פרחים מצטבר שנקטף מהזן אמזון פרפל במהלך תקופת השיווק.

דין

ציפורן ברבטוס הינו פרח קטיף המגודל בארץ שנים רבות. בתצפית שנערכה בעונת הגידול 2004/5 נבחנו זני אמזון בהשוואה לזני סוויט ונמצא כי זני האמזון מתאימים יותר לגידול בערבה (פלוס קיטרון, לא פורסם). השתילות התבצעו בספטמבר בשטח פתוח ובחממה ונראה יתרון לגידול בחממה. בעונה זו החלטנו לבחון שוב שני זנים מקבוצת האמזון בגידול בחממה במועד שתילה מאוחר בגידול בטוף ובקרקע ועם קיטום וללא קיטום. ראינו כי הקיטום גרם לדחיית הקטיף בשבוע בזן רוז ולעומת הזן פרפל בו לא נגרמה דחייה. הפרחים אשר גדלו ללא קיטום בשני מועדי הקטיף הראשונים בזן אמזון פרפל היו ארוכים יותר ובעלי משקל גבוה יותר. הפער בין הטיפולים נעלם בהמשך. נראה כי לקבלת גל פריחה בחודשי האביב ניתן לדחות את השתילה ולשתול בחודש נובמבר בחממה. בזן אמזון רוז לא נראו הבדלים בין הגידול בקרקע לגידול במצע טוף ואילו בזן אמזון פרפל נראה יתרון לגידול בקרקע על פני הגידול בטוף.

Growth of *Dianthus Barbatus* at the Arava.

Maayan Plaves- Kitron, Eitan Shlomo, Katrina Krizova, Avi Usherovitz – Central and Northern Arava-Tamar R&D

Yair Nishri - Extension Service (Shaham), Ministry of Agriculture and Rural Development

Writer address: maayank@arava.co.il

Keywords: Cut flower, introduction